

เฉลยใบงานที่ 3.5 เรื่อง การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยจังหวัดเพชรบูรณ์

คำชี้แจง ผู้เรียนศึกษาบัตรความรู้ที่ 3 และสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตหรือในท้องถิ่นของตนเอง เรื่อง ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยจังหวัดเพชรบูรณ์ พร้อมอธิบายหน้าชั้นเรียน (กลุ่มละ 6-7 คน โดยเขียนชื่อ-สกุล เลขที่ ไว้ด้านหลังใบงานที่ 3.5 นี้)

เรื่อง ผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน

แนวคำตอบ

แม้จะต่างพ่อต่างแม่ หลากที่มาหลายนิสัย แต่ “คนไทหล่ม” มีสิ่งที่ยึดเหนี่ยวเชื้อสาย จากดินแดนล้านช้างหลวงพระบาง ไม่ว่าจะเป็นวิถีวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา อาหารการกินและ สิ่งที่สำคัญไม่แพ้กันนั่นคือเครื่องแต่งกาย ที่เพียงเห็นครั้งแรกก็รู้ได้ทันทีว่านี่คือคนไทหล่ม

คำผญา โบราณได้กล่าวไว้ว่า “หญิงนุ่งขึ้นหัวแดงตีนก่าน ผมเกล้าม้วน ถือผ้าเปี่ยงแพร” ถือเป็นคำกล่าวที่สะท้อนให้เห็นค่านิยม แฟชั่นของสาวไทหล่มที่โดดเด่นมาเนิ่นนาน โดยเฉพาะ หัวขึ้นมัดดอกย้อมสีแดงสด ถือเป็นอัตลักษณ์หนึ่งเดียวไม่ซ้ำใคร ทั้งตัวขึ้นที่มีลวดลายละเอียด ประณีต อันเกิดจากความช่างสังเกตของปู่ย่าตายาย ในการหยิบจับสิ่งละอันพันละน้อย จากธรรมชาติ ความเชื่อทางศาสนา วิถีชีวิต บันทึกเรื่องราวประวัติศาสตร์เหล่านั้น ลงบนผืนผ้า เป็นลายโบราณให้คนรุ่นหลังได้ทบทวนต่อ

ไม่ว่าจะเป็นลายนาคว ลายขอ ลายเสาหลา ลายกระเบื้องคว่ำกระเบื้องหงายหรือ ลายปราสาทผึ้ง ซึ่งเป็นหนึ่งในลวดลายเอกลักษณ์ที่ช่างทอไทหล่มสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยเป็นลาย ที่สอดคล้องกับประเพณีแห่ปราสาทผึ้งในเทศกาลออกพรรษาของชาวบ้าน ลวดลายเล็กละเอียด เหล่านี้ใน 1 ผืน จะมีตั้งแต่ 1-8 ลาย คั่นสลับกันไป ช่างทอจะปล่อยกระสวยเส้นต่อเส้น ทั้งยัง บรรจงคัดลายทุกเส้นอย่างใจเย็น ทำให้มั่นใจได้เลยว่าขึ้นแต่ละผืน ล้วนผ่านความเอาใจใส่ของผู้ทอ ทุกเส้นด้าย

หัวขึ้นสีแดง ย้อมจากครั่งหรือฝาง มีทั้งขิดลายและมัดย้อม

1. ตัวขึ้น ลายตั้งขึ้นทางยืนสลับลวดลายที่เกิดจากการมัดหมี่หรือหมี่คั่นน้อย
2. ตีนขึ้น ทอด้วยด้ายเส้นยืนมีสีตัดกับตัวขึ้น โดยทอเป็นลายขวาง เรียกว่า ตีนก่าน (ก่าน แปลว่า ทางขวาง ในภาษาลาว) สาวไทหล่มนิยมสวมกับเสื้อแขนกระบอก พาดผ้าเปี่ยงลาย ใส่ปลาไหล

สำหรับการทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่านนั้น ใ้ว่าจะทำเสร็จได้ในคราวเดียว เพราะต้องแยก ส่วนประกอบกันทำ ช่างจะต้องมัดย้อมหัวขึ้นสีแดง ทอตัวขึ้นหมี่คั่นน้อย (เป็นส่วนใหญ่เวลานานสุด) และทอตีนขึ้นลายก่าน จากนั้นจึงนำส่วนประกอบทั้ง 3 มาเย็บรวมกัน หากขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไป จะเป็นชิ้นที่ไม่สมบูรณ์

จากที่ได้ศึกษาบัตรความรู้และสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตหรือในท้องถิ่นของตนเองแล้ว ทางกลุ่มขอนำเสนอภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยจังหวัดเพชรบูรณ์ เรื่อง ผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน ถือได้ว่า ผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน เป็นอัตลักษณ์ของชาวพื้นเมืองแถบอำเภอหล่มสักและอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ จะเห็นได้ว่าหากมีงานประจำปีของชุมชนและจังหวัด หรืองานบุญใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นงานสงกรานต์ งานเลี้ยงฉลองลอยโคมไฟ งานบวงสรวงอนุสรณ์สถานพ่อขุนผาเมือง หรืองานอัฐมพระดำน้ำ ชาวบ้านจะพร้อมใจกันแต่งกายด้วยผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน เปียกผ้าแพรใส่ปลาไหล และสวมเสื้อแขนกระบอกสีประจำของชุมชนได้อย่างสวยงาม

ภาพภูมิปัญญาบนผ้าผืนงาม ของชาวไทหล่ม ผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน
ที่มา : <https://1th.me/uQo9E>

แบบประเมินคะแนน

เกณฑ์การประเมิน		สรุปผลการประเมิน	
การคิดวิเคราะห์ 6 คะแนน (.....)	ความคิดสร้างสรรค์ 4 คะแนน (.....)	() ระดับดีเยี่ยม 9-10 คะแนน () ระดับดี 7-8 คะแนน () ระดับพอใช้ 5-6 คะแนน () ระดับปรับปรุง 0-4 คะแนน	ลงชื่อผู้ประเมิน (นายมิตรสันต์ ดั่งธรรม)